



**ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII
„ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IASI (SERIE NOUĂ)
LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE, t. VI-VII (2003-2004)**

REZUMATE

Violența în Sudul american: cazul scriitoarei Flannery O'Connor

Rezumat

Violența este un motiv recurent în literatura sudică aflându-și rădăcinile în relațiile conflictuale (sociale și rasiale) care stau la baza lumii sudice. Însă violența, în Sud, capătă valențe diverse, de la simpla deviere de la normă (tradiție/lege) la pedeapsă divină pentru "păcatul Sudului" (sclavia) și poartă către mântuire. În cazul scriitoarei Flannery O'Connor, violența este rareori simplă deviere de la normă și pedepsită ca atare, devenind suferință asumată pentru expierea păcatelor, mister divin care facilitează drumul către iertare.

Umberto Eco: limba perfectă și minciuna ideală

Rezumat

Pentru semioticianul și romancierul Umberto Eco, marea temă a limbajului (între origini și scopuri, trecând prin întreaga problematică a funcționalității) merită abordată în toată complexitatea ei, înfruntând dificultăți culturale de ordin atât istoric, cât și ficțional. Abordarea tratatistică a limbii perfecte îl poartă pe profesorul bolognez (și, prin intermediul său, îi poartă și pe studenții săi „de la distanță”) printr-o întregă lume populată cu concepte variate, cu pretenții și justificări de întâietate etnico-ideologică, precum și cu odinioară fierbinți născociri binevoitoare, unele țintind să consfințească autorități discursive mai mult sau mai puțin zdruncinate, altele urmărind să propună soluții – care de care mai elaborate (dacă nu pentru prezent, măcar pentru viitor) – la perpetua dramă a neînțelegerii dintre popoare, dintre oameni. Căutarea limbii perfecte, între arheologia spiritului și inventivitatea pragmatică, își găsește însă un răspuns semiologic în proza romanescă a aceluiași Umberto Eco, în a cărei cea mai recentă (la data la care scriem) producție narativă de vastă respirație, Baudolino, se afirmă sus și tare, dar și jos și blând, că la temelul tuturor spuselor din această lume – vizând aici, deopotrivă, trecutul, prezentul și viitorul – tronează, incontestabilă și nezdruncinabilă, marea minciună. Adevărul e o utopie semiotică, iar singura șansă comunicațională a omului ca ființă (mai întâi) vorbitoare și (mai ales) scriitoare este să învețe să mintă cât mai mult și mai bine. Demersul romanesc umbertoechian se plasează sub zodia unui optimism semiotic definitiv, caracterizat însă nu prin (de acum) absurde intenții de infailibilă exactitate, ci prin oportunitatea pururi vie a unor ulterioare prelucrări textuale oferite de însăși structura fabulară, aflată într-o continuă fierbere și perfecționare, a naturii psihice umane.

Postmodernism și postmodernitate: o perspectivă românească

Rezumat

Atunci când vorbim despre "postmodernism", definim de fapt "postmodernitatea", dintr-un motiv care ține de morfologia paradoxală a fenomenului în discuție. Spre deosebire de orice alt curent sau mișcare literară care, într-o primă fază, se manifestă invariabil la nivel doctrinar-estetic, evoluând ulterior spre tipologia culturală și "spiritul vremii", postmodernismul este "stare", "nevroză" colectivă, cu o anumită focalizare artistică, nici mai mult și nici mai puțin semnificativă decât celelalte laturi ale sale. Prin urmare, doar spiritualitatea postmodernă (postmodernitatea) pare a fi mai curînd reperabilă în decorul cultural al ultimului secol și nu ideologia / factualitatea estetică postmodernă (postmodernismul), care, alături de celelalte ipostaze complementare ale fenomenalității (istoria, politica, economia, etc.), derivă auxiliar și chiar secundar din cea dintîi.

Astfel, orice abordare onestă a ideii de postmodernism trebuie să înceapă printr-un transfer. Este vorba despre mișcarea culturalului (în integralitatea sa) spre estetic. Putem emite presupuneri analitice – cu un anumit grad de exactitate – doar în plan strict fenomenologic și cultural. Prin iradiere, ele devin axiomatice la nivel artistic (literar). Din acest unghi, o observație simplă ar fi aceea că postmodernitatea, în varianta sa istorico-tipologică, acoperă aproximativ o sută de ani de criză a identității. Apariția ei se leagă de dispariția economiei tradiționale, mai întîi pe continentul european și apoi în Lumea Nouă. Fenomenul cuprinde, paradoxal, ambele durate braudeliene ale istoriei – atît pe cea "lungă", desfășurîndu-se insidios încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea și determinînd gradual insesizabile acumulări de "cauze" generatoare de "efecte" pe termen amplu, cît și pe cea "scurtă", ilustrîndu-se prin modificări abrupte, radicale și irevocabile –, iar consecințele sale sînt oarecum implacabile.

Malina: roman și /sau film

Rezumat

Lucrarea de față își propune să cerceteze relația dintre romanul Malina al prozatoarei austriece Ingeborg Bachmann și scenariul și filmul Malina realizate de Elfriede Jelinek și Werner Schroeter. În ce măsură filmul poate fi considerat ca o adaptare adecvată a romanului sau ca o operă de artă autonomă? Își pierde romanul "aura" prin film (filmul văzut ca o dublare estetică sau ca o reproducere a romanului) sau avem de a face cu două opere de artă diferite, autonome, care trebuie "citite" ca atare?

Isolda într-un Roman de Tristan. Versiunea lui Bérroul

Rezumat

Legenda lui Tristan și a Izoldei (secolul al XII-lea) este construită, în mod paradoxal, pe cîteva Romane ale lui Tristan în care Izolda pare să îndeplinească un rol secundar, de obiect menit să pună în valoare calitățile subiectului, și aceasta, în plină

epocă a corteziei. Eseul de față își propune o reflecție asupra poziției Izoldei în cadrul cuplului, asupra funcției simbolice și pragmatice a personajului, asupra posibilității de a regîndi motivele legendare din perspectiva Ei. Sprijinindu-se pe o analiză de inspirație pragmatică a versiunii lui Bérout, studiul urmărește relația amantilor mitici de la prima ipostaziere a triumghiului (Tristan, Izolda și regele Marc) pînă la aceea în care terțul este executat. În interiorul unui Noi a carui unitate este continuu repusă în discuție, evoluția Izoldei este urmărită în raporturile sale complexe cu fiecare din bărbații pe care îi numește sire.

Deși nu putem trage concluzia că ne aflăm în fața unui Roman al Izoldei în filigran, ne propunem să încercăm, din aceasta perspectivă, o interpretare demistificatoare a versiunii lui Bérout.

Blaise Pascal : rațiunea de a fi a eseurilor

Rezumat

Textul pascalian e departe de a fi unul confortabil. Îl definesc concizia, contradicția, polemica, inteligența sensibilă. La rîndu-le, eseurile critice avîndu-l ca obiect pe Pascal se constituie, fidel, într-o rețea similară constelației fragmentare pe care o reprezintă opera însăși. Exemplul propus, emblematic pentru mijlocul anilor '90, este un volum de 13 eseuri editat la Clermont-Ferrand, matcă a studiilor legate de secolul al XVII-lea francez. Autorii articolelor sînt, mai toți, profesioniști ai mediilor pascalienne: Jean Mesnard, Philippe Sellier, Antony McKenna, Dominique Descotes, Thérèse Goyet, Laurent Thirouin, Christian Meurillon, Jacques Plainemaison, Marie-Luce Demonet, Emmanuèle Lesne-Jaffro. Opțiunile exegetice, afirmate tematic, se articulează într-un gest întemeietor, care se dovedește, totodată, și rațiunea lor de a fi.

“Sfântă este țara, ce se întinde înaintea mea...” Despre metamorfoza zeului Thor

Rezumat

Lucrarea analizează personalitatea lui Thor, unul dintre cei mai importanți zei germanici, din perspectivă literară și din perspectiva istoriei religiilor. Ca bază literară am folosit *Ältere și Jüngere Edda* (în traducere germană de Karl Simrock), o operă islandeză veche, în care se oglindește viziunea vechilor germanici despre lume și zei. Ca în toate religiile politeiste, un zeu poate fi analizat numai în strînsă legătură cu alți zei. Thor apăra oamenii și pe ceilalți zei de răutățile demonilor, ale uriașilor și ale Șarpelui-Midgard. Cea mai importantă armă a zeului Thor era ciocanul Mjölhnir, simbol al forței constructive și destructive în același timp. Ciocanul său poate fi considerat opusul crucii creștine. Thor este corespondentul nordic al zeului din sud, Donar. Numele sub care mai este cunoscut, sînt: Asa(thor), pentru că este cel mai puternic dintre zei, Oekuthor, deoarece căruța sa este trasă de doi țapi și Wingthor, pentru că el este purtător al lucrurilor sfinte. În concepția religioasă germanică, Thor parcurge o transformare: el asimilează funcția zeului războiului cu cea a zeului vremii. Thor a fost un zeu foarte venerat; acest lucru îl demonstrează numeroasele nume de persoane /Thorbjörn, Torger(rt), T(h)orolf,

T(h)orsten, T(h)ora, T(h)orgard, Torgun(n)/ și localități cu T(h)or- în Scandinavia (Torsburgen, Torsby), precum și numele celei de-a cincea zi a săptămânii (germ. Donnerstag, engl. Thursday, dan. Torsdag). Un zeu al tunetului și al fulgerului, al furtunii și al stării meteorologice întâlnim în aproape toate religiile (Indra la indieni, Taranis la celți, Zeus la greci, Jupiter la romani, Perun la slavi, Perkunas la popoarele baltice, Gebeleisis la daci) precum și în mitologia românească (Sfântul Ilie).

Despre « postmodernism » ...

Rezumat

Noțiunea de „postmodernism” posedă accepțiuni diferite. Pentru unii, postmodernismul reprezintă o prelungire a crizei pe care luciditatea modernă a instaurat-o în planul artelor, o exhibare asumată a acestei crize care, în contextul actual, capătă ea însăși valori de formă formantă. Pe de altă parte, într-un model de evoluție dialectică a paradigmelor sociale și culturale, postmodernismul poate fi considerat ca reîntoarcere la o mentalitate artistică în care « echilibrul », « ordinea » și « simetria » își regăsesc statutul dominant. Articolul de față încearcă să găsească argumente în favoarea acestei ultime ipoteze.

Negocierea diferențelor culturale. West Side Story și Romeo și Julieta

Rezumat

Cultura reprezintă o serie de reluări, de reformulări ale unui număr relativ limitat de elemente culturale care își găsesc forme diferite de expresie, ceea ce duce la ideea de varietate. Această varietate este însă mai puțin una de conținut, preocupările umane nefiind fundamental diferite de la un spațiu cultural la altul, sau de la o epocă la alta, de unde reiese că ceea ce ne apare ca inedit este în primul rând rezultatul unor negocieri culturale, materializate ca traduceri/interpretări ale elementelor culturale preexistente. Lucrarea explorează acest dinamism cultural pornind de la exemplul concret al traducerii culturale a piesei Romeo și Julieta, în varianta americană Poveste din Cartierul de Vest (West Side Story).

Samuel Beckett și postmodernismul teatral

Rezumat

Statutul postmodern al operei de artă vizează, între altele, cvasi-absența constrângerilor de ordin estetic, a interdicțiilor impuse de spațiul resimțit ca prea strâmt al convenției și al conformismului ratificat de tradiție, ori de cel al mișcărilor de avangardă excesiv de radicale uneori. Un spațiu ontologic nou, esențialmente liber se deschide așadar creatorului care poate alege multiple căi, poate depăși frontierele purității stilistice, preferându-i elementele hibride, discontinuitatea, ironia, eclecticismul, simultaneitatea formelor împrumutate din domenii artistice variate. Artistul postmodern iubește artificialul,

ludicul, abandonează mimesisul, coerența imediată, în favoarea discursului minimalist, al fragmentării, al grefelor, metisajelor și intertextualităților. Dacă adăugăm acestor trăsături considerate drept postmoderne interesul constant pentru infuzia, în arta teatrală, a energiilor spectaculare proprii altor poetici vizuale, obținem un excelent portret al lui Samuel Beckett, autor de tragi-comedii moderne, de farse metafizice, unde interteatralitatea și interludicitatea se întâlnesc și converg spre o structură dramaturgică originală, singulară chiar.

Pentru o abordare cognitivă a deicticului JE în discursul raportat direct

Rezumat

Acest articol propune o analiză a funcționării pronumelui de persoană întâi în limba franceză în contextul vorbirii directe. Contextul ales prezintă specificități enunțative (axa deictică dublă, prezenta mai multor locutori cu valori enunțative diferite) care influențează în mod semnificativ procesul de interpretare a acestui pronume. Cadrul teoretic care ni se pare pertinent în acest caz este perspectiva cognitivă a teoriei spațiilor mentale (cf. G. Fauconnier), dar și cea pragmatică a pertinentei (cf. D. Sperber et D. Wilson). Ilustrat cu exemple din discursul literar, studiul insistă în special pe procesul de interpretare / decodare a identificării referentului acestei unități lingvistice în contextul dat.

Polifonie lingvistică și polifonie literară. De la Teoria polifonică a lui Ducrot la ScaPoLine

Rezumat

O teorie a polifoniei literare este anunțată în lucrările lui M. Bahtin care consideră că textul literar (și mai ales romanul) reprezintă locul privilegiat de manifestare a dialogismului. Dacă lucrările lui Bahtin se referă în principal la multiplicitatea vocilor care se exprimă simultan în textele literare, demersul lui O. Ducrot, care se situează în interiorul a ceea ce el numește pragmatică semantică sau pragmatică lingvistică, propune o analiză a frazei și a enunțurilor, realizări particulare ale acestei fraze. Ceea ce separă cele două viziuni (literară și lingvistică) asupra polifoniei, este nivelul analizei: text / enunț. Lingviștii scandinavi și-au propus să studieze modul în care, pe de o parte, polifonia lingvistică sprijină analiza literară, și, pe de altă parte, modul în care analiza literară îmbogățește analiza lingvistică. Teoria polifoniei lingvistice (ScaPoLine) elaborată în cadrul proiectului lor intitulat Polyphonie - linguistique et littéraire are drept obiect, ca și teoria lui O. Ducrot, studiul fenomenelor localizate la nivelul limbii, dar este în același timp un instrument util pentru analiza literară, permițând deci restabilirea unei legături între polifonia lingvistică și polifonia literară.

Organul limbajului. De la frenologie la neuroștiință

Rezumat

Lucrarea **Organul limbajului. De la frenologie la neuroștiință** pornește de la constatarea că idei mai vechi, exprimate de medici frenologi în secolul al XIX-lea, în ceea ce privește localizarea diferitelor abilități cognitive în lobi ai cortexului bine delimitați, apar altfel astăzi, datorită progreselor înregistrate de neuroștiință. Se urmărește doar aspectul localizării limbajului uman, problemă pusă în termeni genetici de Chomsky și preluată de psiholingvistul canadian Steven Pinker care vorbește de limbă ca instinct situat foarte concret în propriul său organ – zona perisylviană stîngă a neocortexului frontal.

Despre noțiunea de presuposiție

Rezumat

Articolul de față tratează problema îndelung discutată a presuposiției. Presuposiția semantică este tipul de presuposiție care are legături cu principalele teorii semantice (ca de exemplu, teoria referinței semantice). Din perspectivă logică sau formalistă, presuposiția semantică este o relație semantică analoagă implicației semantice, dar diferită de aceasta.

R. C. Stalnaker este un reprezentant tipic al curentului nonformalist din pragmatică, bazat pe lucrările lui H. P. Grice. În opinia acestuia, presuposiția nu se definește în termeni de conținut al propozițiilor exprimate, ci în termenii situațiilor în care este făcută o aserție, situații care conțin, în special, atitudinile propoziționale și intențiile locutorului și ale interlocutorului său.

Semne în căutarea unui referent. O abordare pragmatică a discursului electoral

Rezumat

Discursul politic, prin obiectivele pe care le vizează și prin tipul de relație care se creează între emițător și receptor, actualizează un acord normativ preexistent prin efectul perlocutor pe care îl declanșează. Mesajul unui om politic nu se actualizează decât în măsura în care acesta este investit cu autoritatea grupului pe care îl reprezintă. Scopul esențial al acestui tip de mesaj nu poate fi atins decât utilizînd limbajul ca un instrument menit să provoace o reacție din partea receptorului și să influențeze modul său de gîndire. Reluînd dihotomia stabilită de Habermas, putem afirma ca, în cazul discursului politic, activitatea orientată spre înțelegere este sacrificată în favoarea activităților orientate exclusiv spre succes. Ne propunem să analizăm pe scurt principalele strategii discursive aplicate în acest sens.

Enunțarea ca sursă de reînnoire în analiza lingvistică

Rezumat

În istoria evoluției fiecărui domeniu de cunoaștere există, și nu spunem nimic nou, momente de contestare a ordinii stabilite la un moment dat. În lingvistică, un astfel de moment de cumpănă a fost opoziția pe care noi tendințe în cercetare (pragmatica, teoria enunțării, analiza discursului) au inițiat-o, conducând, prin presiunile exercitate, la depășirea nivelului structuralist saussurian. Vom încerca, în lucrarea de față, să ne oprim, într-un demers critic, asupra diferitelor „puncte fierbinți” ale acestei opoziții. Ne vom sprijini pe concluziile la care au ajuns unii cercetători importanți ai enunțării (Benveniste, Culioli, Récanati, Ducrot), urmând apoi a examina legăturile dintre enunțare și alte tipuri de abordare a limbajului (pragmatică și semiotică). În ultima parte a lucrării vom arăta în ce mod teoria comunicării devine principala beneficiară a înnoirii aduse de enunțare, subliniind, în același timp, motivele pentru care este necesară o delimitare mai clară între cele două domenii. Nu putem să nu observăm că noua perspectivă despre care vorbim înseamnă, în științele limbajului, pierderea certitudinilor absolute, verificabile, în folosul unor direcții pasionante de cercetare, cum ar fi cele în jurul identității instanțelor de discurs, al rolului subiectului și subiectivității în limbă, al implicitului etc.

Franceza tinerilor: câteva concepte definitorii

Rezumat

Lucrarea de față își propune prezentarea câtorva concepte definitorii (de bază) ale realității lingvistice numite franceza tinerilor. În opinia noastră, cele trei componente fundamentale ale acestei realități lingvistice sînt franceza branché (de ultimă dată și la modă), franceza argotică și cea familiară sau populară. Fiecare dintre ele participă - la nivele diferite (vocabular, respectiv sintaxă) - la individualizarea francezei tinerilor ca fenomen lingvistic bine conturat. Sînt definite, de asemenea, alte două concepte - imaginarul lingvistic și tipul de locutori -, ce contribuie, la rîndul lor, la definirea francezei tinerilor.

Dinamica sensului. Cazul anglicismelor în limba franceză

Rezumat

Din analiza unui corpus de presă recentă, am putut observa că anglicismele împrumutate de limba franceză diferă, la nivel semantic, de termenii respectivi din engleză. Aceste divergențe se traduc prin următoarele fenomene: anglicismul intră în franceză (ca majoritatea împrumuturilor, de altfel) ca termen monosemic. Mai tîrziu, anglicismul își poate lărgi sfera semantică, dobîndind o valoare figurată sau erijîndu-se în termen generic pentru o întregă clasă de obiecte. De asemenea, unele anglicisme readuc la suprafață un sens arhaic, altele intră în limba franceză cu un sens atenuat față de cel din limba de origine, în timp ce altele (situație extrem de rară) pot chiar să se desemantizeze complet, servind drept termeni « passe-partout », capabili să umple un vid lexical. Metamorfozele semantice constituie probe incontestabile ale integrării

anglicismelor în franceză și dovedesc că acestea, după ce au intrat în limba de adopție, își trasează o traiectorie proprie.

Cîteva considerații asupra conceptelor de parafrază și reformulare (de la teoriile formaliste la abordările pragmatico-enunțiative)

Rezumat

Articolul de față face parte dintr-un proiect mai amplu care propune o perspectivă a teoriei traducerii pornind de la baze lingvistice formale, încercându-se să se demonstreze că procesul traductiv este strâns legat de conceptele de parafrază și de reformulare. Pe parcursul actualizării textului țintă, acestea se vor regăsi într-o relație de complementaritate. Astfel, demersul nostru aduce în discuție probleme teoretice fundamentale privind definirea celor două noțiuni, parafrază și reformulare. În primul rând, avem în vedere teoriile generativ-transformaționale, în special cea a lui Z. S. Harris, ce-și propune să creeze un model de limbaj în care parafraza joacă un rol central, și până la abordările pragmatico-enunțiative ce descriu actualizarea secvențelor parafrastice, echivalente semantic, în discurs.

Predarea și învățarea limbii engleze ca limbă străină în România după 1989: o analiză detaliată

Rezumat

Lucrarea investighează situația predării și învățării limbii engleze ca limbă străină în România după 1989. Este mai întâi prezentat contextul politic, cât și contextul educațional, incluși fiind primii pași în reformarea sistemului educațional ca urmare a transformărilor majore de după 1989, cât și reformele educaționale decisive, cum ar fi Proiectul Reformei Învățământului, sponsorizat de Banca Mondială. Sunt apoi analizate elementele constitutive ale predării și învățării limbii engleze: curriculum-ul, evaluarea elevilor, manualele și pregătirea profesională a profesorilor de limba engleză. În final, sunt examinate rolul și importanța diverselor surse de influență externă și internă asupra învățării și predării limbii engleze în România.

Gîndire și expresie în rezumatele articolelor științifice din domeniul tehnologic

Rezumat

Scopul prezentului studiu este acela de a cerceta structura lingvistică, deci expresiile recurente în cazul unor rezumate ale unor articole științifice din domeniul tehnologic. Rezumatele articolelor științifice reprezintă o specie literară în sine, caracterizată prin condensarea informației cuprinse în articol și păstrarea inteligibilității și a clarității. Cunoașterea tiparelor de gîndire și expresie caracteristice diverselor zone ale științei și tehnologiei ar putea avea mai multe aplicații practice – în cazul sistemelor centralizate de date, cînd se poate ști unde se află informația în cadrul frazei, ce fel de informație și în ce formă, de asemenea în vederea indexării sau a traducerii automate.